

Cestovní ruch ve venkovských chráněných oblastech

Metodická doporučení pro ekologicky i ekonomicky šetrný provoz
restauračních a ubytovacích zařízení

Lenka Navrátilová
Tomáš Pruner
Monika Ženíšková

Tato publikace vznikla v rámci projektu Vytvoření integrovaného systému ochrany životního prostředí v Ekoregionu Úhlava na základě principů místního partnerství, jenž byl realizován v období od června roku 2007 do června 2008.

Projekt byl podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu z Blokového grantu Nadace rozvoje občanské společnosti.

Obsah:

Předmluva	5
Ekoregion Úhlava a marketingová značka	6
Doporučení k ekologizaci provozu zařízení pro cestovní ruch	9
Internetové zdroje informací	29
Slovníček pojmů	30

Vážení čtenáři,

publikace, již právě držíte v rukou, je jedním z výstupů projektu Vytvoření integrovaného systému ochrany životního prostředí v Ekoregionu Úhlava na základě principů místního partnerství. Cílem projektu je podpořit systém ochrany životního prostředí na Šumavě, zastřešený marketingovou značkou. Pozornost byla věnována místním podnikatelům v oblasti cestovního ruchu – provozovatelům stravovacích a ubytovacích zařízení – a jejich podpoře a poradenství v otázkách ekologického provozu. Doporučení pro ekologizaci provozu vznikla na základě individuálních výzkumů a konzultací s osmnácti podnikateli na Šumavě. Pro každého z nich byly připraveny náměty na ekologizaci jím provozovaného zařízení, a to s ohledem na individuální dispozice, jak zařízení tak i provozovatele. Vznikla tak doporučení, na jejichž základě mohou majitelé minimalizovat negativní dopady provozu na životní prostředí.

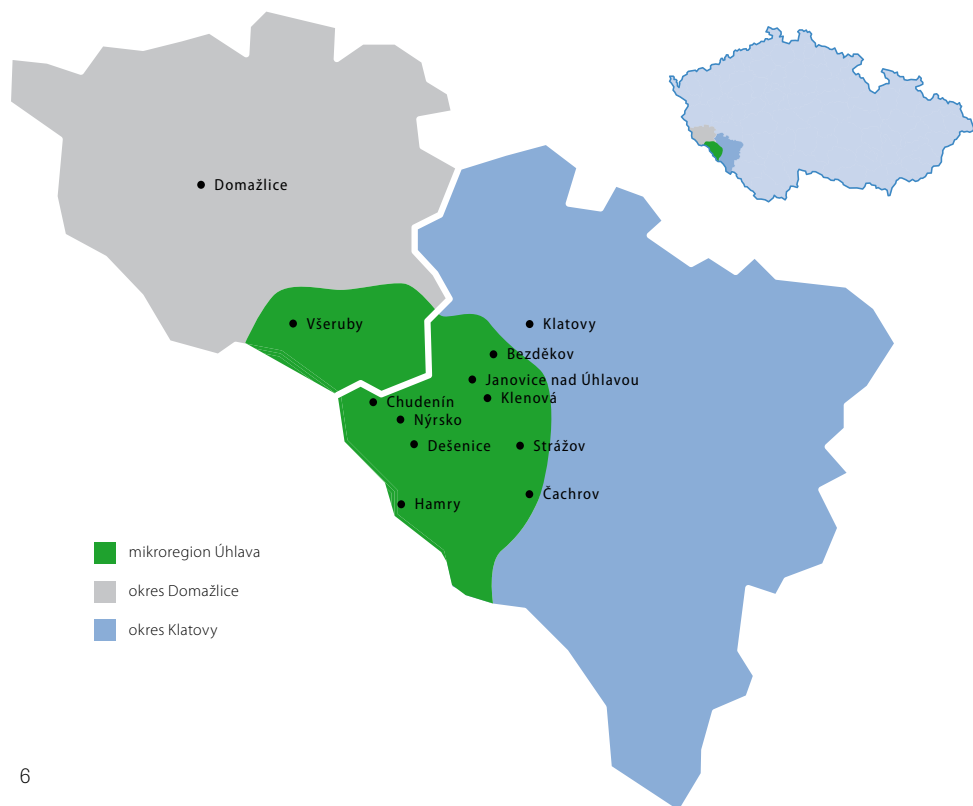
Sestavená doporučení přinášíme v obecné rovině se záměrem poskytnout náměty podnikatelům v oblasti cestovního ruchu na venkově v dalších regionech České republiky, které mají podobný charakter jako chráněná krajinná oblast Šumavy. Naší snahou je podpořit podnikatele a rozvoj šetrného turismu na těchto územích.

*Monika Ženíšková
Plzeň
jaro 2008*

Ekoregion Úhlava a marketingová značka

Ekoregion Úhlava je sdružením zástupců obcí, neziskových organizací a podnikatelů, které bylo založeno na území DSO (mikroregion) Úhlava za účelem usnadnění vzájemné spolupráce při řešení problémů v regionu.

Ekoregion Úhlava se vyznačuje rozdrobenou sídelní strukturou a zahrnuje obce Nýrsko, Janovice nad Úhlavou, Strážov na Šumavě, Dešenice, Hamry, Chudenín, Všeruby, Čachrov, Klenová, Bezděkov. Jeho přirozenými centry jsou města Nýrsko a Janovice nad Úhlavou. Velká rozdrobenost sídelní struktury je dána historickým vývojem, při kterém se osídlení přizpůsobovalo členitosti a rozmanitosti reliéfu. Jedná se o region, který zahrnuje chráněnou oblast parku Šumava (CHKO a CHOPAV Šumava). Jeho území je tvořeno poměrně rozmanitou krajinou s podílem lesních ploch přesahujícím 50% rozlohy. Přirozený přírodní charakter a společná hranice se sousedním Bavorskem vytvářejí jednu z nejdůležitějších cest rozvoje regionu - podporu ekologických forem turistiky, jež umožní nejenom zachování neporušeného životního prostředí pro návštěvníky ekoregionu, ale zejména jeho uchování pro budoucí generace.

V uvedeném prostoru byl vytvořen systém ochrany životního prostředí, který je zastřešován marketingovou značkou – takzvaný systém Marketingové značky Ekoregionu Úhlava. Marketingová značka vznikla v roce 2004 a reaguje na specifické potřeby území a provozoven v Ekoregionu Úhlava. V rámci systému je podnikatelská veřejnost zapojována do řešení otázek životního prostředí. Již při vytváření marketingové značky působili místní podnikatelé jako členové pracovní skupiny a podíleli se vlastními bezprostředními zkušenostmi na vytváření podmínek a standardů pro udělování značky. Hlavním cílem systému je přispět k zachování neporušeného životního prostředí, zvýšit atraktivitu Ekoregionu Úhlava a zlepšit jeho ekonomickou situaci. Marketingová značka je přidělována podnikatelům v oblasti cestovního ruchu, jejichž zařízení (restaurace a pensiony) splňují určité ekologické a kvalitativní standardy. Držitelé marketingové značky svým návštěvníkům nabízejí pobyt v zařízeních, která se vyznačují šetrným přístupem k životnímu prostředí, v němž se nacházejí a zároveň poskytují služby navíc, jež se týkají specifík a tradic regionu.

Systém je průběžně aktualizován a upravován na základě nejnovějších dostupných možností ekologických opatření a zásad šetrného chování. Snahou bude do tohoto systému postupně zapojit i další obyvatele v regionu. Systém marketingové značky je aplikovatelný i v dalších podobných regionech v České republice jako je Ekoregion Úhlava, tedy v oblastech s přírodním a historickým potenciálem pro rozvoj environmentálně šetrného turismu.

Doporučení k ekologizaci provozu zařízení v oblasti cestovního ruchu

- › Ekologizace provozu šetří nejenom životní prostředí, ale také finanční prostředky.
- › Navrhovaná opatření nemají univerzální platnost, řada z nich je finančně a časově náročná, proto je lépe začít s jednoduššími a levnějšími aktivitami.
- › Většina opatření spočívá spíše ve změně chování než v nákupu drahých zařízení, technologií a speciálních výrobků.
- › Značných úspor lze dosáhnout důsledným informováním hostů a personálu.
- › Turisté jezdí hlavně za neporušenou přírodou - i proto je důležité ji chránit.

Co udělat, aby restaurace, hotel či penzion méně poškozovaly životní prostředí?

Pokud chceme hodnotit energetický stav budovy a následně ekologizovat provoz zařízení, musíme nejprve zjistit a popsat jeho aktuální stav. Pro tento účel si můžeme najmout firmu nebo organizaci, která se zabývá energetickým auditem provozoven. Další možností je, že audit provedeme vlastními silami. Abychom byli dlouhodobě úspěšní je dobré cyklus ekologizace opakovat jednou za rok nebo za dva a stav upravovat dle aktuálních možností a vlastních kapacit.

Pět kroků k ekologizaci provozovny

1. krok – zjištění stavu
2. krok – naplánování opatření
3. krok – postupné zavádění opatření do praxe
4. krok – informování klientů a propagace zavedených opatření
5. krok – vyhodnocení výsledků

1. Krok

Zjištění stavu provozovny

Analýzu stavu (audit) provádějte po jednotlivých oblastech. Nezaměřujte se pouze na nedostatky, ale zjistěte i své silné stránky (z obojího pak vyjděte při plánování).

Příklady silných stránek

- › vašich služeb využívá především stálá klientela
- › máte příjemný a stylový interiér provozovny
- › většina spotřebičů je energeticky úsporná

Příklady slabých stránek

- › personál a hosté nejsou zvyklí třídít odpad
- › objekt není dostatečně tepelně izolován

Při zpracování analýzy se můžete obrátit i na odborníky, kteří vám pomohou buď při samotném zjišťování stavu nebo vás upozorní, co jste zanedbali či opomenuli. Odborníky naleznete v řadě firem i neziskových organizací, je dobré vybírat si z těch, které se ekoporadenstvím zabývají již delší dobu – obrátit se můžete například na sdružení Calla (www.calla.cz).

Na jaké oblasti je audit zaměřen?

- › energie
- › voda
- › odpady
- › provoz
- › nabídka služeb
- › školení personálu

2. krok

Naplánování opatření pro ekologizaci provozovny

Při vytváření plánu opatření pro ekologizaci provozu vycházejte z toho, co jste zjistili v průběhu auditu.

Stanovte si jasné a měřitelné cíle.

Příklady opatření

- > výměna klasických svítidel za úsporná do 1 roku (na místech, kde je to vhodné, tzn. nikoli tam, kde se svítí jen krátce a často se zhasíná)
- > zavedení separace odpadů (plasty, papír, sklo, baterie)
- > instalace úsporných splachovačů na WC

Pro složitější opatření (zateplení fasády, výměna oken apod.) si sepište jednotlivé kroky s přesnými termíny, opatření rozdělte dle jednotlivých oblastí.

Plánujte alespoň na dva roky dopředu.

Příklad jednotlivých kroků vedoucích k opatření „zavedení separace odpadů“

- > zjištění potřebných informací (obrátit se můžete na sběrný dvůr nebo některou z ekoporaden)
- > proškolení personálu v oblasti třídění odpadů
- > zajištění prostor a nádob s patřičným označením pro ukládání odpadu
- > instalace nádob na třídění, které se budou hodit do interiéru (například plastové kbelíky nebudou vhodně působit u dřevěného obložení, lepší je volit dřevěné či plechové nádoby s plastovou vložkou)
- > umístění informačních tabulek upozorňujících na nutnost třídění odpadů
- > v prvním roce třídít papír, plasty, sklo
- > v druhém roce zavést navíc oddělený sběr hliníku a drobného nebezpečného odpadu (vybité baterie apod.)

3. krok

Postupné zavádění opatření do praxe

Vyberte si vždy 2-3 oblasti, kterým se budete intenzivně věnovat, například pro první rok můžete zvolit problematiku odpadů, vody a školení personálu, další rok se zaměřte více na šetření energií a provoz.

Je vhodné začít s jednoduchými opatřeními, která nejsou příliš časově a finančně náročná.

Příklady opatření, která je vhodné zařadit na začátek procesu ekologizace

- > školení personálu a informování hostů
- > třídění odpadů
- > nákup úsporných svítidel
- > používání ekologicky šetrných výrobků (mycí a čistící prostředky, prací prášky, kancelářské potřeby apod.)

Energie

V posledních letech odborníky stále více znepokojuje otázka zdrojů energie. Nás jako spotřebitele však většinou zajímá hlavně její cena a proto bychom se měli snažit o maximalizaci úspor. Finanční prostředky investované do úspor se obvykle velmi rychle vracejí. Řada firem a organizací se touto problematikou zabývá – proto je dobré si od nich nechat poradit. Neměli bychom zapomínat na místní podmínky a volit vhodné (k přírodě šetrné) materiály. Ušetříme i zodpovědným chováním – krátké a intenzivní větrání, zhasínání, vypínání přístrojů v době, kdy je nevyužíváme, vhodná intenzita osvětlení.

Vytápění a ohřev vody

- › účinnost kotle
 - . používejte kotle s účinností alespoň 80%
 - . dodržujte provozní podmínky (dbejte na kvalitu spalovacího procesu)
- › použitý zdroj
 - . využívejte obnovitelné zdroje energie (dřevo, dřevěné pelety, solární energie)
 - . nepoužívejte uhlí (popřípadě minimalizujte jeho spotřebu a používejte jen uhlí s nízkým obsahem síry)
 - . nepoužívejte topné oleje s obsahem síry větším než 0,2%
 - . nepalte odpad (ani papír, zejména barevné časopisy apod.)
- › tepelně-izolační vlastnosti objektu
 - . zlepšete izolační vlastnosti oken a dveří ve vytápěných prostorách
 - . izolujte obvodové zdi
 - . izolujte půdní prostory / střechu
- › klimatizace a větrání
 - . zaveďte systém na rekuperaci tepla (opětovné využití odpadního tepla)
 - . klimatizace by měla mít energetickou účinnost třídy B (zjistíte na takzvaném energetickém štítku)
 - . efektivně větrejte (intenzivní krátkodobé větrání, nikoli stabilní proudění vzduchu)
- › regulace
 - . nastavujte přiměřenou „základní“ teplotu v místnostech (do 20°C)
 - . zajistěte, aby bylo možné regulovat teplotu v každé jednotlivé místnosti
- › ohřev vody
 - . zaveďte kombinovaný ohřev teplé užitkové vody za využití sluneční energie
 - . vodu ohřívejte pouze na potřebnou teplotu (cca 50-60 °C)

- . dbejte na dobrou energetickou účinnost bojleru a jiných zařízení včetně jejich pravidelné údržby
- . zajistěte kvalitní izolaci rozvodu vody
- . instalujte pákové mísící baterie – zkracují dobu potřebnou k nastavení požadované teploty vody, šetří tak vodu i energii (oproti klasickým kohoutkům jsou až o 40% úspornější při spotřebě energie pro ohřev teplé vody)
- . instalujte termostatické baterie – jsou až o 50% úspornější než pákové baterie, stačí nastavit požadovanou teplotu vody a baterie pak samočinně mísí teplou a studenou vodu

Elektrina

- › zdroj
 - . využívejte energii z obnovitelných zdrojů z distribuční sítě (tzv. Zelená energie)
 - . instalujte vlastní solární panely
- › úsporné spotřebiče
 - . při výměně nakupujte úsporné spotřebiče – ideálně třída A, A+
- › osvětlení
 - . používejte úsporné zářivky (tam, kde je to vhodné, nedávejte je na místa, kde se svítí pouze krátce a často se zhasíná)
 - . volte přiměřenou intenzitu osvětlení
 - . používejte vhodná stínidla (taková, která nebrání v šíření světla, tedy nesoustřeďují světlo pouze na malém prostoru)
 - . instalujte automatické vypínání světla
- › vypínání
 - . důsledně vypínejte spotřebiče v době, kdy se nepoužívají
 - . dejte pozor na skrytý odběr elektriny (takzvaný „stand-by“ režim různých přístrojů)
- › údržba spotřebičů
 - . provádějte pravidelnou údržbu (čištění svítidel, odmrazování lednic, odstraňování vodního kamene z topných spirál)

Obecně

- › veďte evidenci spotřeby (dle vyúčtování nebo i pro kratší období)
- › dbejte na důkladné školení personálu
- › instalujte informační tabulky pro hosty (zhasínání, vypínání spotřebičů, větrání)
- › před větší rekonstrukcí je vhodné (a pro čerpání některých dotací nezbytné) si nechat zpracovat energetický audit, případně si nechat zpracovat ekonomicko-energetické posouzení budovy

Voda

Zjistěte zda jsou všechna vodovodní zařízení v dobrém technickém stavu. Už jeden netěsnící kohoutek nebo jedna protékající toaleta mohou výrazně zvýšit spotřebu vody. Dále uvedené body představují soubor opatření, jak spotřebu vody postupně omezovat. Informujte své zaměstnance a hosty, kde mohou nahlásit případné závady, aby bylo možné je co nejrychleji odstranit.

Používání ekologicky šetrných čistících prostředků zamezuje zbytečnému znečištění odpadních vod chemickými látkami. Problematika odpadních vod by měla být vnímána se stejnou vážností jako nakládání s pevnými odpady. Pitná voda je velmi cenná a je proto škoda s ní zalévat zahradu či splachovat toalety. Optimálním řešením může být zavedení odděleného rozvodu pitné a užitkové vody (včetně využití dešťové vody). Instalace takového rozvodu může být součástí celkové rekonstrukce objektu.

Čisté životní prostředí je rozhodující pro kvalitu vodních zdrojů – proto je vhodné pečlivě zvážit použití různých chemikálií jako jsou zahradní postřiky a hnojiva.

Pitná a užitková voda

- › instalujte na kohoutky omezovače průtoku
- › při výměně instalujte úsporné baterie (omezení průtoku na cca 12 litrů za minutu)
- › při pořizování nových spotřebičů myslíte na to, že úsporné pračky a myčky ušetří nejen energii, ale i vodu
- › splachování
 - instalujte nádržky se dvěma možnostmi spláchnutí (například 3 a 6 litrů)
 - zaveďte splachování pisoárů na fotobuňku a oddělené splachování jednotlivých pisoárů
- › provádějte pravidelné kontroly těsnosti zařízení a závady ihned odstraňujte
- › pro zalévání využívejte dešťovou vodu

Odpadní vody

- › dbejte na řádný provoz zařízení pro zpracování či sběr odpadních vod (čistička/žumpa)
- › nebezpečné chemikálie (ředidla, rozpouštědla, silné louhy, ropné produkty apod.)
 - omezte používání podobných prostředků
 - zbytky nelijte do odpadů, ale odevzdávejte je ve sběrném dvoře
- › umístěte na WC odpadkové koše

Obecně

- › ved'te evidenci
 - spotřeby vody
 - nakládání s odpadními vodami
- › dbejte na školení personálu
 - umístěte v zařízení informační tabulky pro hosty (zavírání kohoutků, hlášení poruch, šetření vodou)

Odpady

Myslete na to, že takřka vše co kupujete, se dříve či později změní v odpad. Zamyslete se proto nad tím, zda není výhodnější koupit jednoduše zabalené výrobky, upřednostnit větší balení apod.

Vybavte své zařízení dostatkem nádob na třídění odpadu, které je nutné opatřit štítky se srozumitelným vysvětlením, co do nich patří a co nikoliv. Nádoby je zapotřebí pravidelně vyprazdňovat.

Bioodpad je jedním z mála druhů odpadu, který můžete sami zpracovat kompostováním a znovu využít v podobě hnojiva. Zakládání kompostu ovšem není jednoduchý proces a je třeba se o něm důkladně informovat. Pokud si nejste jisti, jak naložit se zbytky potravy, kompostujte v první řadě bioodpady ze zahrady jako je listí, větve, květiny a posekaná tráva. Do kompostu v žádném případě nedáváme zbytky masa a kostí, popel z uhlí, čisticí prostředky, chemikálie, ředidla, léky. Patří sem zbytky ovoce, zeleniny, čajové sáčky, kávové filtry (základní pravidla pro kompostování obsahuje příspěvek „Nakládání s odpady“ v elektronickém sborníku s výstupy z informačních seminářů v Ekoregionu Úhlava).

Předcházení vzniku odpadů

- > používejte vratné obaly
- > používejte textilní utěrky, ručníky, ubrusy, ubrusy
- > nakupujte větší balení
- > nepoužívejte jednorázové nádoby, příbory apod.
- > nepoužívejte malá balení toaletních potřeb typu „jedna porce“, „jedno použití“

Nakládání s odpady

- > zmenšování objemu odpadu
 - . instalujte lisy na odpad (plechovky, PET lahve)
- > třídění odpadu
 - . dbajte na dostatek, dostupnost a pravidelné vynášení nádob na tříděný odpad
- > bioodpad
 - . kompostujte alespoň část bioodpadu
 - . větší objemy bioodpadu odevzdávejte ve sběrném dvoře
- > nebezpečné odpady (zbytky barev, zářivky, baterie apod.) odevzdávejte ve sběrném dvoře
- > zajistěte vhodné skladování vytríděných odpadů (suchý, zabezpečený prostor) a jejich odvoz v odpovídajících intervalech

Evidence množství odpadu

- > množství odpadu můžeme odhadnout podle zaplnění sběrných nádob, popelnic či kontejnerů, přesnější je však vážení odpadů (nejlépe jednoduchou závěsnou vahou), přičemž některé odpady se zvažují při odevzdání do sběrného dvora (objemný odpad) či sběrný (papír, kovy), nebezpečné aj. odpady můžeme uvádět i v kusech

Příklad způsobu evidence:

Druh odpadu	Množství	Způsob nakládání	Způsob evidence
Směsný odpad	52 popelnic za rok (z toho 20 naplněno jen z poloviny)	Odvoz svozovou firmou	Odhad
Plast	523 kg	Kontejner na tříděný odpad	Váženo závěsnou vahou
Sklo	806 kg	Kontejner na tříděný odpad	Váženo závěsnou vahou
Papír	458 kg	Odvoz do sběrný	Váženo ve sběrně
Objemný odpad	63 kg		Váženo ve sběrném dvoře
Nebezpečný odpad	Autobaterie – 1 ks Zářivka – 2 ks Tužková baterie – 24 ks	Odevzdáno ve sběrném dvoře Odevzdáno ve sběrném dvoře Vráceno do prodejny	Počet ks

Obecně

- > dbajte na školení personálu
- > umístěte informační tabulky pro hosty (proč a jak třídit odpad, označení odpadkových košů, hravé a obrázkové tabulky a vysvětlivky pro děti apod.)

Provoz

Mnohá opatření vedoucí k ekologizaci provozu povedou k zatraktivnění vašeho zařízení. Jedná se o opatření a změny, jež nejsou finančně náročné, ale vyžadují snahu a čas. Vynaložené úsilí se vám však nepochybně vrátí. Dobře vyškolený personál a citlivě informovaní hosté vám ušetří peníze, materiál, čisticí prostředky atd.

Chemické látky

- › používejte ekologicky šetrné čisticí a prací prostředky (seznam například na www.cenia.cz)
- › dbejte na jejich vhodné dávkování
- › chemické látky skladujte ve vhodných prostorách
- › dbejte na zodpovědné nakládání a likvidaci jejich zbytků
- › vedte evidenci spotřeby

Údržba

- › pravidelně odstraňujte i drobné závady
- › vedte evidenci oprav a údržby včetně jejich cenové náročnosti

Péče o okolí

- › instalujte odpadkové koše (esteticky vhodné pro dané prostředí)
- › přiměřeně pečujte o zeleň (trávník sekejte častěji tam, kde se využívá, méně frekventované plochy sekejte jen 2-3x za rok)
- › používejte inertní posypové materiály (štěrkodrt' nebo štěrkopísek místo soli)

Nákup

- › dávejte přednost certifikovaným ekologicky šetrným výrobkům
 - . stavební materiály, nátěrové hmoty, nábytek s certifikací FSC, toaletní potřeby
- › používejte recyklované materiály
 - . toaletní papír, ubrousky, kancelářský papír
- › u hůře dostupných výrobků zvažte možnost společné objednávky s dalšími provozovateli
- › vyřazené vybavení nabídněte charitativním organizacím

Řešení náročných situací

- › havárie a úniky nebezpečných látek
 - . informujte hosty i personál, jak v takové situaci postupovat, na viditelné místo vyvěste kontakt na hasiče, integrovaný záchranný systém (IZS) a další záchranné služby v okolí
- › zatoulaná domácí zvířata
 - . mějte k dispozici kontakt na nejbližší útulek a veterinární správu
- › poranění volně žijící živočichové
 - . mějte k dispozici kontakt na nejbližší záchranou stanici živočichů a správu CHKO
 - . informujte hosty i personál, jak v takovém případě postupovat

Nabídka služeb

Stále více hostů má speciální požadavky či potřeby (ať již jde o životní styl nebo o potřeby vyvolané zdravotním stavem). Věnujte pozornost těmto klientům a informujte se o veganském a vegetariánském stravování, o bezlepkové dietě apod. a zaveďte některé z pokrmů do jídelníčku.

Při úpravách provozovny a vytváření nabídky služeb myslte také na potřeby tělesně handicapovaných, ať už při budování vstupů nebo při umístění mobiliáře v místnostech. Vyzdvihněte také přednosti a specifika regionu, zprostředkujte místní tradice, upozorněte na neporušené přírodní prostředí a jeho ochranu.

Stravování

- › místní produkty
 - . zkuste ve vašem zařízení nabídnout regionální produkty, například v Ekoregionu Úhlava jsou dostupné „originální produkty Šumava“ (pečivo, uzeniny, med aj.)
 - . vyhledávejte výrobky drobných místních producentů, například čerstvé potraviny jako je mléko, tvaroh, chléb, vejce
 - . upřednostňujte výrobky z ČR (popřípadě od blízkých sousedů)
- › nakupujte také biopotraviny (z těch vybírejte pokud možno ty z ČR, nebo od blízkých sousedů)
- › nabízejte místní speciality – příkladem z Ekoregionu Úhlava, respektive ze Šumavy, je Tradiční šumavská kapsa nebo Šumavské Šprtle
- › nabízejte i potraviny pro speciální diety (cukrovka, bezlepková dieta atd.)
 - . mějte k dispozici informace o složení potravin
- › nabízejte i vegetariánská a veganská jídla
- › jídelníček upravujte i dle sezónní nabídky zeleniny a ovoce

Kuřácké prostory

- › zajistěte vhodné prostory pro nekuřáky

Zahrada

- › umístěte v ní herní prvky pro děti (nejlépe z masivního dřeva)

Domácí zvířata (psi)

- › poskytněte informace o omezeních pro pohyb psů v chráněném území
- › zajistěte prostředky pro úklid psích exkrementů

Doprava

Osobní automobilová doprava se stále více podílí na znečišťování životního prostředí, je proto vhodné podporovat využívání hromadné dopravy nebo alespoň sdílenou dopravu v osobních automobilech. Vycházet vstřícně bychom měli zejména potřebám pěších turistů, cykloturistů a běžkařů.

Parkování

- › dbejte na vhodné umístění a povrch parkovacích ploch a jejich ozelenění
- › informujte o omezeních při parkování (kde a jak dlouho se smí parkovat)

Veřejná doprava

- › informujte hosty o dostupnosti provozovny hromadnými dopravními prostředky
- › vyvěste aktuální jízdní řády

Cykloturistika

- › mějte k dispozici pro hosty kola k zapůjčení
- › umístěte stojany a přístřešky na kola v blízkosti provozovny
- › poskytněte informace o cyklotrasách a chování v chráněném území

Běh na lyžích

- › mějte k dispozici pro hosty lyže k zapůjčení
- › umístěte stojany a přístřešky na lyže v blízkosti provozovny
- › poskytněte informace o běžkařských trasách a chování v chráněném území

Školení personálu

Jde o dlouhodobou záležitost – vhodnější než zavádění co nejvíce opatření naráz, které může personál ve svých důsledcích demotivovat, je jejich rozložení do určitého časového horizontu.

Na řadě míst se osvědčuje poskytnutí snadno dostupných a jednoduchých návodů, jak se chovat šetrně k životnímu prostředí a kde si opatřit další potřebné informace. V první řadě jde o to, aby personál nejenom věděl, co má dělat, ale aby dovedl poradit také hostům. Nezapomeňte vždy informovat nové zaměstnance a brigádníky. Především se však chovejte vy a váš personál natolik příkladně, abyste pozitivně ovlivnili i chování vašich hostů.

Základní školení

- › při zaškolování seznamte personál se zásadami ekologicky šetrného provozu, vysvětlíte smysl přijatých opatření

Komunikace s hosty

- › mějte k dispozici informace nejenom pro tuzemské, ale i pro zahraniční hosty (v němčině, angličtině)

Motivace

- › ekonomicky motivujte personál k úsporám energie, vody, čistících prostředků

Nápisy/manuály/tiskoviny

- › na vhodných místech umístěte informační tabulky a přehledná pravidla
- › zajistěte, aby měl každý zaměstnanec k dispozici informační materiály o tom, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí

4. krok

Informování klientů a propagace zavedených opatření

Jestliže chcete omezovat negativní dopady na životní prostředí, je důležité působit také na hosty, aby se i oni šetrně chovali ke svému okolí. Zapojte se do ekologické/environmentální výchovy a osvěty, jejímž cílem je nejenom poskytnout informace, ale také motivovat ke změně chování. Různé skupiny hostů vyžadují použití odlišných metod – děti zaujmeme kresleným příběhem, dospělým poskytneme zajímavou literaturu. Takřka všichni jistě ocení tipy na výlety za přírodními zajímavostmi. Pokud se nám podaří vytvořit v hostech pozitivní vazbu k danému místu, budou se k němu chovat ohleduplněji a budou se rádi vracet.

Na vhodných místech zveřejněte, jaká opatření pro ochranu životního prostředí jste již zavedli, i ta, která teprve plánujete.

Pokud jste držiteli ekoznačky, podobné jako je marketingová značka Ekoregionu Úhlava, umístěte ve vašem zařízení a na propagační materiály informace o systému ekoznačení.

- › umístěte informační tabulky (zavírání oken, třídění odpadů, zhasínání apod.)
- › připravte ubytovací řád, v němž budou zahrnuty i principy chování šetrného k přírodě
- › připravte hostům tipy na výlety
- › přírodní zajímavosti v okolí, naučné stezky
- › připravte hostům tipy na exkurze
- › biofarmy, muzea, střediska ekologické výchovy atd.
- › zpřístupněte hostům doporučení, jak se chovat v chráněném území a údaje o stavu životního prostředí v daném místě
- › zajistěte nabídku publikací k prostudování
- › brožury, časopisy, letáky se zaměřením na ochranu přírody a ekologicky šetrné chování
- › zajistěte zpětnou vazbu od hostů
- › dotazníky (tištěné, na internetu)
- › kniha návštěv

5. krok

Vyhodnocení výsledků

Průběžně kontrolujte, zda se vám daří vytyčené cíle naplňovat (alespoň dvakrát za rok projděte seznam opatření a cílů a vyhodnoťte co se vám podařilo splnit).

Už při plánování opatření je vhodné myslet na to, kdy se dá stanovený cíl považovat za splněný, čím je cíl konkrétnější, tím snadněji budete hodnotit naplnění opatření.

Při zavádění opatření průběžně evidujte stav spotřebičů, množství odpadů, spotřebu energií apod., budete tak mít přehled o změnách a efektivitě opatření a potřebě jejich dalšího zlepšování.

Příklady

- › cílem může být vytrídění alespoň poloviny směsného odpadu, což se dá orientačně poznat podle zaplnění kontejneru na směsný odpad
- › cíl formulovaný jako „třídění odpadů“ budete těžko hodnotit – konkretizujte jej právě například uvedením množství vytríděného odpadu
- › pokud se vám nepodaří dosáhnout některého z cílů, zamyslete se nad důvody neúspěchu
- › nesplněné cíle můžete upravit tak, aby se daly realizovat
- › pravidelné vyhodnocování toho, nakolik se vám daří plnit stanovené cíle, vám pomůže lépe připravit plán na další období

Závěr

Učinit z restaurace či pensionu ekologizovanou provozovnu nemusí nutně vyžadovat velké finanční výdaje. Důležité je věnovat čas patřičným informacím a zavádění poznatků do praxe a průběžně obnovovat jednotlivá opatření. Environmentální a ekologické obory se neustále vyvíjejí, proto se pravidelně informujte o novinkách v oblasti šetrného turismu a aplikujte nové poznatky. Když budete postupně zavádět opatření pro ochranu životního prostředí v rámci svého provozu, budete mít ze svých snah, vy i prostředí, ve kterém žijete, pouze užitek.

Pokud vám finanční kapacity nedovolují stavební úpravy objektu, projeďte zájem o zachování životního prostředí, ve kterém se vaše zařízení nachází, například změnou přístupu v používání chemikálií, v zacházení s odpady a energiemi.

Zapojte do svých snah okolí a spolupracujte s lidmi a s institucemi ve vašem regionu. Spolupracujte se samosprávou, organizacemi a podnikateli nejenom v oblasti cestovního ruchu. Spojení možností a informací jednotlivých subjektů povede k vytvoření místního partnerství, které dosáhne mnohem výraznějších a rychlejších výsledků, než-li může dosáhnout jednatel. Zároveň budou všechny zúčastněné strany ze společných aktivit více profitovat.

Uvědomte si v jakém prostředí se nacházíte - jde o neporušenou chráněnou přírodu - podělte se s návštěvníky vašeho zařízení o místní genius loci. Vytvořte z vaší restaurace či pensionu zvláštní místo, ke kterému návštěvníci získají osobní vztah. Přispějte svým vzorovým chováním k jejich zamyšlení se nad vlastním přístupem k životnímu prostředí. Stanovte pravidla ekologicky šetrného chování a pravidelně vyhodnocujte, jak je dodržujete vy, váš personál a vaši hosté.

Pochlubte se výsledky svého snažení - prezentujte vlastní aktivitu v oblasti ekologických úprav zařízení, v oblasti šetrného chování a osvěty.

Všem podnikatelům přejeme mnoho úspěchů při zavádění opatření na ekologizaci provozu zařízení pro cestovní ruch v chráněných venkovských oblastech.

Internetové zdroje informací:

Životní prostředí

www.cenia.cz, Česká informační agentura životního prostředí
www.reccr.cz, Regionální environmentální centrum ČR
www.ametyst21.cz, Ekologická výchova a ochrana ŽP
www.pavucina-sev.cz, Sdružení středisek ekologické výchovy
www.irz.cz, Integrovaný registr znečišťování životního prostředí
www.env.cz, Ministerstvo životního prostředí
www.cde.ecn.cz, Centrum pro dopravu a energetiku

Poradenství

www.calla.cz, Ekoporadenství, energetika, odpady ...
www.envic.cz, Environmentální informační centrum
www.ekodomov.cz, Sdružení pro podporu šetrného životního stylu
www.eceat.cz, Evropské centrum pro eko a agro turistiku
www.vegetarian-vegan.cz
www.npsumava.cz, Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava
www.cpkp.cz, Centrum pro komunitní práci
www.ekoregion-uhlava.cz
www.ahrcr.cz, Asociace hotelů a restaurací
www.csop.cz, Český svaz ochránců přírody
www.svazvt.cz, Svaz venkovské turistiky
www.veronica.cz, Ekologický institut Veronika
www.toulcudvdur.cz, Středisko ekologické výchovy hl.m. Prahy

Ekologický provoz

www.lea.cz, Liga ekologických alternativ
www.calla.cz, Ekoporadenství, energetika, odpady ...
www.zdrojeenergie.cz, Atlas zařízení využívajících obnovitelné zdroje energie
www.tzb-info.cz, Stavebnictví, úspory energií, technická zařízení budov
www.biom.cz, České sdružení pro biomasu
www.solarniliga.cz, Soutěž sídel ve využití energie slunce, poradenství
www.ekowatt.cz, Centrum pro obnovitelné zdroje a úspory energie
mve.energetika.cz, Abeceda malých vodních pohonů
hestia.energetika.cz, HESTIA – simulační software, který umožňuje modelování energetické bilance rodinného domu a navrhuje úsporná opatření
www.enviweb.cz, Průmyslová ekologie
www.recyklace.net, Informační odpadový server

Ekoznačení

www.probio.cz, Společnost pro výkup a zpracování bioproduktů rostlinného původu
www.eco-label.com/Czech, Katalog evropské ekoznačky
www.zeleneuradovani.cz, Informace a možnosti o zeleném nakupování v ČR
www.spotřebitel.cz, Informace v oblasti spotřebitelsko podnikatelských vztahů
www.czechfsc.cz, Lesní certifikace
www.fairtrade.cz, Informace o spravedlivém obchodu Fair Trade
www.biopotraviny.info, Portál o produktech bez chemie
www.ekospotřebitel.cz, Informace o eko značení a o eko produktech
www.ekoznacka.cz, Vše o ekoznačení

Dotace

www.strukturalni-fondy.cz, Fondy Evropské unie
www.kr-plzensky.cz, Portál Plzeňského kraje
www.edotace.cz, Průvodce světem finančních podpor
www.sfzp.cz, Státní fond životního prostředí
www.szif.cz, Státní zemědělský intervenční fond

Jako další cenný zdroj informací doporučujeme elektronický sborník s výstupy ze dvou informačních seminářů k tématům 'ekologizace provozu a šetrný turismus' a 'možnosti finanční podpory těchto aktivit', který je k dispozici na www.ekoregion-uhlava.cz, www.spov-pk.cz a www.cpkp.cz (pobočka západní Čechy).

Slovníček pojmů

Alternativní zdroje energie	Jsou obnovitelné zdroje energie jako například sluneční záření, vítr, voda.
Biopotravina	Biopotraviny jsou potraviny vyrobené z produktů ekologického zemědělství. Neobsahují syntetická dochucovadla, barviva a podobné látky, které mohou poškozovat lidské zdraví. Více na www.biopotraviny.info nebo www.probio.cz .
Ekologické zemědělství	Je takové zemědělství, které nevyužívá syntetická hnojiva, hormony, geneticky manipulované organismy a je šetrné k životnímu prostředí, sleduje přirozené procesy v přírodě.
Ekologický	Týkající se ekologie (popřípadě životního prostředí), ochrany životního prostředí, vztahů mezi organismy a jejich prostředím a mezi organismy navzájem, šetrný k životnímu prostředí a k lidskému zdraví.
Ekologicky šetrný výrobek	Ekologicky šetrný výrobek je takový výrobek, který byl zhotoven z materiálů a za pomoci technologie, která nepoškozuje životní prostředí. Více na www.ekospotrebitel.cz nebo www.cenia.cz .
Ekologie	Nauka o souvislostech v přírodě. Věda o ekosystémech, která zkoumá vztahy organismů k vnějšímu prostředí navzájem (včetně člověka). Patří mezi základní biologické disciplíny a zároveň je vědou interdisciplinární, která poskytuje teoretický základ všem aktivitám vedoucím k ochraně životního prostředí.
Ekoznačka	Ekoznačení je pojem, používaný pro označování výrobků (a služeb), které jsou v průběhu celého životního cyklu šetrnější nejen k životnímu prostředí, ale i ke zvěř a spotřebiteli. Jejich kvalita je na velmi vysoké úrovni. Více na www.ekoznačka.cz nebo www.cenia.cz .
Energetické třídy spotřebičů	Každý spotřebič má jiné energetické nároky. Je vždy označen štítkem s informací o energetické náročnosti stupnicí úspornosti vyjádřené písmeny A až G (A nejušpornější, G nejméně úsporné). Více na www.uspnespotrebice.cz .
Energeticko-ekonomické posouzení	Lze zpracovat pro různé typy budov a to jak při přípravě projektu, tak například před plánovanou rekonstrukcí, je vhodné tam, kde není zapotřebí energetický audit. Je zaměřeno na maximální snížení provozních nákladů objektu cestou snížení tepelné ztráty domu (zateplením a realizací dalších úsporných opatření) a kombinací různých systémů vytápění podle specifických požadavků a potřeb uživatelů budovy.
Energetický audit	Mapuje stav energetického hospodaření daného objektu (budovy, výrobního provozu), určí možnosti energetických úspor, navrhne možná opatření k jejich dosažení a zhodnotí ekonomickou návratnost těchto opatření. Energetický audit mohou provádět pouze energetičtí auditoři s osvědčením Ministerstva průmyslu a obchodu.
Environmentalistika	Nauka o životním prostředí, která využívá poznatků vědního oboru ekologie zkoumá mechanismy působení člověka na ekosystémy zabývá se prevencí znečištění životního prostředí a nápravou vzniklých škod.
Environmentální	Vztahující se k životnímu prostředí (z angl. environment = prostředí, životní prostředí).
EVVO	Ekologická výchova a osvěta, vede k myšlení a jednání, které je v souladu s životním prostředím tak, aby se udržela jeho kvalita i pro budoucí generace, jeho obsahem je vytváření kladného vztahu k životnímu prostředí a péči o něj, k zájmu o problematiku vztahu člověka a jeho okolí. Více na www.cenia.cz , k organizacím, které se zabývají EVVO www.pavucina-sev.cz .
Fair trade	Výrobky označené fair trade pocházejí z obchodu drobných pěstitelů zdrojových surovin, fair trade klade důraz na sociální a ekologické rozměry. Více www.fairtrade.cz nebo www.ekumakad.cz .
GMO	Je zkratka označující geneticky modifikovaný organismus, jehož genetická informace byla úmyslně změněna za účelem získání nebo podpoření nějaké vlastnosti například odolnosti vůči škůdcům. Každá potravina obsahující GMO musí být označena. Více na www.enviweb.cz .

Informační zdroje v oblasti ŽP (stav ŽP, certifikované služby...)	CENIA – Česká informační agentura životního prostředí (www.cenia.cz), Český statistický úřad (www.czso.cz), Český hydrometeorologický ústav (www.chmi.cz), Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy (cozp.cuni.cz), Ekolist.cz.
Instituce v oblasti ŽP	Ministerstvo životního prostředí (www.env.cz), Česká inspekce životního prostředí (www.cizp.cz), Agentura ochrany přírody a krajiny www.ochranaprirody.cz , krajské úřady, obce.
IRZ	Integrovaný registr znečišťování životního prostředí, který informuje především o emisích škodlivých látek do životního prostředí. Více na www.irz.cz .
Obecná ochrana životního prostředí	Podléhá jí celá příroda a její složky, všechny planě rostoucí rostliny, volně žijící živočichové.
Organické potraviny	Je rovněž označení biopotravin, někdy bývá používáno na základě anglického slova organic (organic agriculture v češtině odpovídá ekologickému zemědělství), zda se jedná o biopotravinu lze určit pouze na základě ekoznačky a nikoli podle pojmenování výrobku viz heslo biopotraviny.
Recyklace	Je nakládání s odpadem, které směřuje k jeho dalšímu využití, ať už přímému, nebo dalšímu zpracování za vzniku nového materiálu či výrobku, více na www.recyklace.net .
Rozhodovací procesy v oblasti ŽP	Jsou procesy, jejichž výsledné rozhodnutí má vliv na životní prostředí, mají předepsaný průběh pro účastníky i pro další zájmové skupiny, které se mohou na tomto procesu podílet. Právní zakotvení zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů v oblasti ŽP - zejm. zákony: 114/1992 Sb., 100/2001 Sb., 123/1998 Sb.
Separace (třídění) odpadu	Je třídění odpadu, které předchází následnému novému využití vytríděné hmoty. V České republice se třídí papír, sklo, plasty, nápojové kartony, bioodpad, kovy, elektrospotřebiče a další. Pro správné třídění odpadů je nutné sledovat značení obalů, které informují o přesném složení výrobku. Více na www.ekokom.cz .
Šetrná turistika	Označována také jako ekoturistika, představuje turistický ruch, který nepoškozuje životní prostředí, provozována s ohledem na obyvatelstvo daného místa. Více na www.enviweb.cz .
Trvale udržitelný rozvoj	Rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nenarušuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. Rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo naplnění potřeb generací příštích a aniž by se tak dělalo na úkor jiných národů.
Veganství	Je dieta, zároveň filozofie, která nesouhlasí s konzumací všech živočišných produktů, např. medu. Veganí zároveň nevyužívají výrobky ze zvířat, nesouhlasí s pokusy na zvířatech a s jejich chováním v zoologických zahradách. Více na www.vegetarian-vegan.cz .
Vegetariánství	Je způsob stravy, při kterém je vyloučena konzumace jakýchkoli částí těl zvířat a výrobků z nich (například želatina či sádlo). Existuje mnoho variant vegetariánství, ale většinou neodmítá veškeré pokrmy živočišného původu. Více na www.vegetarian-vegan.cz .
Zvláštní ochrana životního prostředí	Vztahuje se na zvláště chráněné druhy rostlin, hub, živočichů a vybraná území. Chráněné druhy jsou u nás rozděleny na tři kategorie: kriticky ohrožené (sokol stěhovavý), silně ohrožené (užovka obojková), ohrožené (skokan zelený), jejich jména jsou uvedena ve vyhlášce MŽP č. 395/1992. Pro ochranu druhové rozmanitosti a ekosystémů má význam ochrana celých území – chráněná území, která se v ČR dělí na velkoplošná (NP, CHKO) a maloplošná.
Životní prostředí	Vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Složkami životního prostředí jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie. Je to soubor veškerých činitelů, se kterými přichází do styku živý subjekt (organismus, populace, člověk, lidská společnost) a podmíněk, kterými je obklopen, tj. vše, co na subjekt přímo i nepřímo působí.

Cestovní ruch ve venkovských chráněných oblastech

Metodická doporučení pro ekologicky i ekonomicky šetrný provoz restauračních a ubytovacích zařízení

Vydavatel: Centrum pro komunitní práci, 2008

Autoři: Lenka Navrátilová, Tomáš Pruner, Monika Ženíšková

Fotografie: Tomáš Kraus

Grafický návrh a sazba: Jan Dienstbier

Vytiskl: PRIMA PRESS s. r. o.

Náklad: 500 výtisků

Vydání: 1.

ISBN 978-80-86902-64-7